

Sopusoinnussa Uskonopin kongregaation 3.5.2011 päivitetystä kirjeestä antamien ohjeiden kanssa piispoilla ja heihin juridisesti verrattavissa olevilla esimiehillä on oltava selkeät ja johdonmukaiset menetelmät siinä tapauksessa, että heidän täytyy käsitellä seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia syytteitä.

Seuraavassa esitetään Pyhän Ristin ja Opus Dein Prelatuurin Suomessa julistamat määräykset.

SISÄLLYSLUETTELO

I. ESILLÄ OLEVIEN MÄÄRÄYSTEN LUONNE JA NIIDEN PÄTEVYYSPIIRI

1. Esillä olevien määräysten luonne	3
2. Määräysten pätevyyspiiri	3

II. KIRKON SISÄLLÄ VASTUUSSA OLEVA VIRANHALTIJA JA MUUT ASIANOMAISET

3. Kirkon sisällä vastuussa oleva viranhaltija	4
4. Avustava työryhmä	5
5. Alaikäisten suojelemissa toimiva moderaattori	6

III. SUOJELTAVAT ARVOT

6. Suojeltavat arvot	7

IV. OHJEET KOSKIEN SYYTTEIDEN NOSTAMISTA JA VASTAANOTTAMISTA

7. Ohjeet koskien syytteiden nostamista ja vastaanottamista	8
8. Mahdollisesti hyväksikäytön uhriksi joutuneiden tukemisesta	10
9. Ilmoittaminen valtion viranomaisille	10

V. ESITUTKIMUS

10. Esitutkimuksen avaus	11
11. Esitutkimuksen toteuttaminen	13
12. Esitutkimuksesta syntyvät johtopäätökset ja suositukset	14
13. Esitutkimuksen päätökseen saattaminen vikaarin toimesta	15

VI. PASTORAALISET TOIMENPITEET ESITUTKIMUKSEN PÄÄTTYESSÄ

14. Pastoraaliset toimenpiteet hyväksikäytön uhria kohtaan	16
15. Pastoraaliset toimenpiteet syytettyä henkilöä kohtaan	17
16. Pastoraaliset toimenpiteet muita asianomaisia henkilöitä kohtaan	17

VII. KIRKONLAISTA JOHTUVAT TOIMENPITEET, JOS ALAIKÄISTEN HYVÄKSİKÄYTTÖ ON TODISTETTU

18

LIITE I

A. Alaikäisten seksuaalisen hyväksikäytön rikos:
Sen käsite kirkkolaissa ja siviililaissa	20
B. Todennäköiset syytteet	29
C. Syyntakeisuus	30

D. Seksuaalisen hyväksikäytön rikoksen vanhentuminen kirkkolaissa ja siviililainsäädännössä	31
---	----

LIITE II

Tiedot koskien epäiltyä alaikäisen seksuaalista hyväksikäyttöä, joka luetaan syyksi tietyille Opus Dein Prelatuurin Suomessa jäsenille	33
--	----

Pyhän Ristin ja Opus Dein Prelatuurin Suomessa julistamat määräykset

I. ESILLÄ OLEVIEN MÄÄRÄYSTEN LUONNE JA NIIDEN PÄTEVYYSPIIRI

1. Esillä olevien määräysten luonne

1.1 Katolinen kirkko ja samalla sen sisällä toimiva järjestö Pyhän Ristin ja Opus Dei Prelatuuri Suomessa (tästä lähtien lyhyesti: Prelatuuri) katsoo, että alaikäisten seksuaalinen hyväksikäyttö on painavaa rikkomista kristillisiä periaatteita vastaan, mitä ei saa sallia. Tämä rikos on erityisen painava silloin, jos sitä tekee henkilö, joka on omistautunut auttaa muita seurata paremmin Jeesusta Kristusta ja hänen opetustaan.

1.2 Esillä olevat määräykset ovat luonteeltaan ylempien lakien sovellusmääräyksiä (ks. Codex Iuris Canonici [jatkossa: CIC], cc. 31 ja 34). Ne soveltuvat yleisen kirkkolain määräyksiin CIC:n kaanonissa 1717 ja *Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* [jatkossa: Ssf]; 30.4.2001 ja päivitetty 21.5.2010), jos kyse on syytteistä koskien alaikäisten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

1.3 Esillä olevat määräykset perustuvat uskonopin kongregaation 3.5.2011 päivitettyssä yleiskirjeessä antamiin ohjeisiin.

2. Määräysten pätevyyspiiri

2.1 Esillä olevat määräykset soveltuvat niihin henkilöihin, jotka syytteen hetkenä ovat Prelatuurin jäsenet.

2.1.1 Jos kyse on Prelatuurin maallikko-jäsenestä, nämä määräykset ovat soveltavissa, jos syyte koskee tekoja, jotka väitetysti tapahtuivat sen aikana ja sen yhteydessä, kun k.o. maallikko-jäsen on aluevikaarin suoralla tai epäsuoralla johdolla mukana tilaisuudessa, joka on osa Prelatuurin apostolista toimintaa ja jossa tarjotaan kristillistä koulutusta tai hengellistä ohjausta (ks. *Codex Iuris particularis seu Statua Praelaturae Sanctae Crucis et Operis Dei*, numerot 1 ja 121§2; jatkossa: *Statuta*).

2.2 Esillä olevat määräykset eivät ole soveltavissa

2.2.1 Prelatuurin maallikko-jäsenille, jos syyte koskee tekoja, jotka kuuluvat heidän ammatti- tai yksityis- toiminnalleen.

2.2.2 niille maallikko-työntekijöille ja vapaaehtoistyöntekijöille, jotka työskentelevät tällaisissa laitoksissa tai projektissa, joissa Prelatuuri on vastuussa pelkästään niiden laitosten tai projektien hengellisistä ulottuvuuksista. Näillä laitoksilla ym on näet omat ohjeistot ja menetelmät. He ovat itse vastuussa työntekijöittensä käyttäytymisestä sekä omien hallitus-elimien edessä että niiden ihmisten edessä, joiden hyväksi he toimivat (oppilaiden vanhemmat jne.).

2.3 Sopusoinnussa Ssf art. 6:n kanssa, seksuaalisena hyväksikäyttönä kutsutaan tässä ohjeistossa sitä rikosta dekalogin kuudennetta käskyä vastaan, joka on jonkun nro:ssa 2.1

mainitun Prelatuurin jäsenen alaikäisen (18 vuotta nuorempi) kanssa tekemä.

2.4 Tämän lisäksi, jotkin näistä hyväksikäyttön tapauksista ovat määritelty rikoina Suomen rikoslainsäädännössä, luku 20 (ks. liite 1, A.3.2).

II. KIRKON SISÄLLÄ VASTUUSSA OLEVA VIRANHALTIJA JA MUUT ASIANOMAISET

3. Kirkon sisällä vastuussa oleva viranhaltija

3.1 Kirkon sisällä oleva viranhaltija, joka vastaa esillä olevien määräysten käsittelemistä tutkimuksista, on Prelatuurin aluevikaari (jatkossa: vikaari), jolla on lakisääteinen valta k.o. (Missä teko on tapahtunut? Tai missä syytetty asuu?) Prelatuurin alueella (ks. *Statuta*, n. 151§1).

3.2 Muut henkilöt voivat yleisen kirkkolain ja esillä olevien määräysten mukaisesti tarjota apuaan tapausten tutkimuksissa ja lausua oman mielipiteensä, mutta he eivät sillä korvaa vikaarin päätöksentekoa eikä hänen johtamisvaltaansa (*potestas regiminis*). Pysyy voimassa, että rangaistuslainen teko esitellään yhdessä kahden lainasiantuntijan lausunnon kanssa (ks. CIC, c. 1718 §3) Prelatuurin oikeusistuimelle, jonka toimipaikka on Roomassa.

4. Avustava työryhmä

On perustettava työryhmä, joka toimii vikaarin neuvonantajana esitutkimuksissa, jotka suoritetaan ennen kuin nostetaan syyte Prelatuurin jäseniä vastaan koskien alaikäisten seksuaalista hyväksikäyttöä. Tällä avustavalla työryhmällä on seuraavat valtuudet:

4.1.1 Tarkistaa esillä olevia määräyksiä ja esittää niiden päivitystä.

4.1.2 Antaa neuvoja vikaarille ja k.o. (Missä teko on tapahtunut? Tai missä syytetty asuu?) Prelatuurin alueen *promotor iustitiae* –viran haltijalle sekä syytteiden arvioinnissa että siinä onko sopivaa toteuttaa tapauksenkohtaisesti joitakin CIC:ssa c. 1722 säädettyjä toimenpiteitä yhteishyvänsuojelun suojelemiseksi. *Sst* määrää nro:ssa 19, että voi ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin kerran kun esitutkimus on aloitettu.

4.1.3 Antaa neuvoja vikaarille kaikissa hyväksikäyttöä koskevissa asioissa voidakseen, jotta tämä voisi huolehtia alaikäisten suojelestuksesta.

4.2 Avustava työryhmä koostuu ainakin viidestä jäsenestä. Jäsenten täytyy olla esimerkillisiä käytössään ja niillä on oltava oikeellinen ja harkitseva ajattelutapa. Samalla heidän on oltava täydessä ykseydessä kirkkoon.

4.2.1 Työryhmän jäsenten enemmistö on tavallisesti maallikoita, jotka eivät ole omistaneet täyttä aikaansa Prelatuurin tehtäville. Työryhmän puheenjohtaja on oltava Prelatuuriin inkardinoitu pappi, jolla on muutaman vuoden pastoraalisen työn kokemusta ja oikeellinen ja harkitseva ajattelutapa. Ainakin yhdellä työryhmän jäsenellä on oltava kokemus alaikäisten hyväksikäyttön seurausten terapiassa.

4.2.2 Mahdollisuuksien mukaan on pyrittävä siihen, että työryhmään kuuluvat seuraavien alojen ammattilaiset: kirkkolaki, rikoslaki tai siviilioikeus, psykologia, moraaliteologia tai etiikka.

4.2.3 Vikaari nimittää avustavan työryhmän jäsenet viideksi vuodeksi. Nimitystä voi uusida. Jos vikaari niin katsoo, joku vikaarin neuvoston jäsen voi osallistua avustavan työryhmän kokouksiin.

4.3 On suositeltava, että *promotor iustitiae* –viran haltija osallistuisi avustavan työryhmän kokouksiin.

5. Alaikäisten suojeluasioissa toimiva koordinaattori

5.1 Vikaari nimittää alaikäisten suojelun koordinaattorin (jatkossa: koordinaattori). Hänelle kuuluu ottaa vastaan syytteet Prelatuurin jäseniä vastaan (ks. art. 2.1) koskien alaikäisten seksuaalista hyväksikäyttöä. Koordinaattori voi olla avustavan työryhmän jäsen, mutta se ei ole välttämätöntä.

5.2 Koordinaattorille kuuluu ottaa vastaan syytteet hienotunteisesti, ymmärtäväisesti ja osanottavasti: Hänen pitää osata kuunnella, olla ymmärtäväinen niitä kohtaan, jotka esittävät syytteitä ja toimia kohteliaasti ja puoleettomasti.

5.3 Jos jossakin tapauksessa koordinaattori olisi estynyt toimimasta koordinaattorina, vikaari nimittää jonkun henkilön koordinaattorin sijaiseksi.

5.4 Koordinaattorin tehtävänä on myös järjestää tarvittaessa keskusteluja mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineiden ja vikaarin tai häneltä tehtäväksi saaneen henkilön kanssa. Tällaisten keskustelujen tavoitteena on saada selville minkälaista pastoraalista tai lääketieteellistä apua mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineet tarvitsevat.

5.5 Kuuluu myös koordinaattorin valtuuksiin ylläpitää kaanonin 1719 CIC nojalla rekisteriä, josta ilmenevät ne syytteet alaikäisten seksuaalisesta hyväksikäytöstä Prelatuurin jäsenten osalta (ks. art. 2), joiden johdosta vikaari on aloittanut tutkimusta.

- Kun eräästä syytteestä tulee kuluneeksi kymmenen vuotta, toimitaan kaanonin 489 §2 CIC mukaan. [Siellä mainittuun] yhteenvetoon ei sisälly mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineiden eikä mahdollisesti syyllisten nimejä, vaan yksinomaan syytteen vastaanottamisen päivämäärä, epäilyn rikoksen laji, esitutkimuksen alun ja lopun päivämäärät ja vikaarin päätös (lähettää tutkimuksen asiakirjat uskonopin kongregaatiolle tai katsoa syytteiden olevan epätodennäköisiä).
- Edellä mainitun rekisterin yhteydessä voidaan myös säilyttää mainitsematta minkäänlaisia nimejä muistiinpanoja kokemuksista aikaisemmin tapahtuneista tutkituista tapauksista.
- Jokaisen tapauksen yhteydessä syntyneet asiakirjat säilytetään luettamuksellisten asiakirjojen arkistointia koskevien ohjeiden mukaan Prelatuurin arkistossa (ks. kaanonit 489 ja 1719 CIC).

III. SUOJELTAVAT ARVOT

6. Vastaanottaessaan ja tutkiessaan syytteet seuraavat arvot ovat suojeltava:

6.1 Takuuksi siitä, että toimitaan oikeudenmukaisuuden mukaisesti, täytyy noudattaa huolellisesti kanoniset ja siviililain määräykset huomioiden kaikkien osapuolten oikeudet.

6.2 Valtion lainsäädännön ja oikeudentoiminnan suhteen:

6.2.1 Noudatetaan siviililainsäädännön määräykset, jotka koskevat rikosten ilmoittamista laillisille viranomaisille, ottaen huomioon huolellisesti vaitiolovelvollisuus, joka syntyy ripistä ja siihen verrattavista keskusteluista.

6.2.2 Jos poliisi on tutkimassa tiettyä tapausta tai jos on aloitettu oikeudenkäynti siviili- tai rikosoikeudessa syytettyä henkilöä vastaan, ei saa estää tai vaikuttaa sen kulkuun. Vikaari päättää, huomioon ottaen jokaisen tapauksen seikat, onko sopiva lykätä kanonisen esitutkimuksen alkua niin kauan kun siviilioikeudenkäynti on päättynyt.

6.2.3 Riippumatta poliisin tutkimusten tuloksesta tai siviilioikeudenkäynnin tuomiosta kirkolla jää muuttumattomana oikeus aloittaa esitutkimusta kaanonin 1717 CIC ja esillä olevien määräysten mukaisesti.

6.3 On välttävää, että esitutkimustoimet vaarantaisivat asianomaisten henkilöiden hyvää mainetta (ks. kaanon 1717§2 CIC). Tämä edellyttää, että esitutmuksessa mukana olevat henkilöt noudattavat luottamuksellisuuden periaatetta eli luonnollista vaitiolovelvollisuutta.

6.4 On toimittava aina oikeudenmukaisuuden, myötätunnon ja lähimmäisenrakkauden ohjaamana. Samoin pitää välttää pahennuksen herättämistä tai saada se ehkäistyksi.

6.5 Epäiltyjen hyväksikäyttöä kärsineiden osalta:

6.5.1 Heitä pitää suojella ja huolehtia siitä, että he saisivat tukea ja sovintoa.

6.5.2 Heille on tarjottava hengellistä ja psykologista apua.

6.5.3 Syytteen esittävää henkilöä on käsiteltävä kunnioittavasti. Jos seksuaalinen hyväksikäyttö on sidoksissa rikokseen parannuksen sakramentin pyhyyttä vastaan (Sst, art. 4), syytteen esittäväällä henkilöllä on oikeus vaatia, että jätetään ilmoittamatta nimeään syytetyille papille (Sst, art. 24).

6.6 Syytetyn henkilön osalta:

6.6.1 On kunnioitettava hänen oikeuttaan puolustautua. Sen takia pitää hänelle ilmoittaa häntä vastaan nostetut syytteet ja antaa hänelle mahdollisuuden vastata jokaiseen niistä. Vikaari voi kuitenkin katsoa kuultuaan avustavan työryhmän, että on olemassa painavia syitä toimia toisin jo esitutkimuksesta lähtien. Kuultuaan avustavan työryhmän vikaari päättää harkitsevaisesti, missä määrin tiedotetaan syytetyille henkilölle häntä vastaan nostetuista syytteistä esitutkimuksen aikana.

6.6.2 Jos vikaari katsoo, että on syitä jättää ilmoittamatta syytetyille henkilölle osaa syytteistä, on ilmoitettava tuolle henkilölle seuraavasta menetelmästä: hän saa täyden tiedon syytteistä ja esitetystä todistuksesta ja mahdollisuuden vastustaa niitä myöhemmin siinä tapauksessa, ettei syytteitä hylätty perustelemattomuutensa johdosta. Siksi tulisi jatkossa oikeudenkäynti tai hallinnollinen päätös. Hänelle on myös ilmoitettava, että siviilioikeus seuraa samaa käytäntöä: syytetyt eivät saa tietoonsa ennen oikeudenkäynnin alkua koko aineistoa, jota syyttäjä tai tutkintatuomari on keräänyt.

6.6.3 Syytettyä ja syyttäviäkin muistutetaan siitä, että oletetaan syytetyn olevan syyttömänä kunnes todistetaan toisin.

6.6.4 Jos syytetty on piispa, pappi tai diakoni, pitää varmistaa hänelle koko kurinpidollisen tai rikosoikeudellisen menetelmän aikana oikeudenmukaisen ja kohtuullisen ylläpidon.

6.6.5 Ei saa antaa piispan, papin tai diakonin palata pappeutensa julkiseen harjoittamiseen, jos tämä loisi vaaraa alaikäisille tai syntisi mahdollisuus, että jotkut uskovat loukkaantuisivat.

6.6.6 Jos esitutkimuksen lopputuloksena syytteet osoittautuvat epäoikeudenmukaisiksi, toteutetaan kaikki tarvittavat toimenpiteet syyttömäksi osoittautuneen syytetyn hyvän maineen jälleenrakentamiseksi.

IV. OHJEET KOSKIEN SYYTTEIDEN NOSTAMISTA JA VASTAANOTTAMISTA

7. Ohjeet koskien syytteiden nostamista ja vastaanottamista

7.1 Jos joku katsoo välttämättömänä esittää syytteen alaikäisen seksuaalisesta hyväksikäytöstä jotakuta Prelatuurin jäsentä vastaan (ks. art. 2.1), hänen pitää ottaa yhteyttä koordinaattoriin. Kuka tahansa Prelatuurin jäsen, joka joko on saanut tiedon alaikäisen seksuaalisesta hyväksikäytöstä toisen Prelatuurin jäsenen osalta tai katsoo olevan oikeutettua epäillä tällaisia rikoksia, on velvollinen ilmoittaa siitä välittömästi koordinaattorille. Tämä velvollisuus ei ole kuitenkaan olemassa silloin, kun ilmoituksenteko rikkoisi hengellisen ohjauksen luottamuksellisuutta tai rippisalaisuutta.

7.2 Koordinaattori kuuntelee ja tiedustelee viipymättä sitä henkilöä, joka haluaa suorittaa syytteen, jos on mahdollista 24 tunnin sisällä yhteydenotosta laskien.

7.3 Koordinaattori ottaa yhteyttä ja kuuntelee mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineen vanhempia tai edustajia, jos nämä eivät ole itse esittäneet syytettä.

7.4 Koordinaattori kuuntelee ja tiedustelee myös itse mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyttä, jos tämä ei itse ole esittänyt syytettä. Ennen tätä hänen pitää kuitenkin harkita onko tämä keskustelu kohtuullista ja siinä tapauksessa saada vanhempien tai edustajien suostumuksen. Tässä keskustelussa ovat läsnä joko vanhemmat tai edustajat tai heidän valtuuttamat henkilöt. Nämä varovaisuustoimenpiteet eivät ole kuitenkaan välttämättömiä, jos syytteessä mainittujen tapahtumien jälkeen on kulunut niin paljon aikaa, että mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyt on täysikäinen.

7.5 Koordinaattori ei saa lausua mitään syytetyn syyllisyydestä sille henkilölle joka esittää syytteen tai itse mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle tai mitä tahansa muulle henkilölle. Samalla hän ei saa lausua mitään mahdollisen oikeuden taloudelliseen korvaukseen epäilyistä hyväksikäytöstä tai mitä tulisi tapahtumaan esitutkimuksen jälkeen.

7.6 Koordinaattori korostaa keskusteluissa syytteiden esittäjien ja mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineiden kanssa, että mahdollisesti vikaari rajoittaa varovaisuuden merkeissä pappeuden harjoittamista, jos syytetty on pappi, tai osallistumista Prelatuurin apostolaatteihin, jos syytetty on maallikko, kunnes syytteet on otettu selville. Tämä ei tarkoita ollenkaan syyllisyyden ennakkoonottoa kirkollisen auktoriteetin osalta eikä syyllisyyden hyväksyntää syytetyn henkilön osalta.

7.7 Koordinaattorin pitää pyytää syytteen esittäneiltä henkilöiltä toimittaa hänelle kertomuksensa kirjallisesti. Sama pyyntö menee mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineen henkilön vanhemmille tai edustajille, paitsi silloin, kun hyväksikäyttöä kärsinyt on jo täysikäinen. Koordinaattori antaa heille avuksi liitteenä II olevan kyselylomakkeen. Jos syytteen esittävän ihmisen iän tai koulutuksen tason johdosta koordinaattori arvioi, että ei olisi helppoa sommitella kertomuksen, hän itse voi kirjoittaa sen. Sen jälkeen hänen pitää esittää sen syytteen esittäneelle ihmiselle. Jos tämä hyväksyy kertomuksen, hänen pitää allekirjoittaa sen. Myös koordinaattori allekirjoittaa tämän kertomuksen.

7.8 Koordinaattori tekee pöytäkirjan. Pöytäkirjassa mainitaan kaikki keskustelut sekä mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineiden ihmisten että heidän vanhempien tai edustajiensa kanssa. Sen lisäksi kaikki keskustelut mitä tahansa muiden henkilöiden kanssa, jotka esittävät syytteitä. Pöytäkirjaan kuuluvat myös kaikki kirjalliset kertomukset näistä syytteistä (ks. 5.5).

7.9 Voi tapahtua, että nostetaan syytettä jotakuta maallikkotyöntekijää tai vapaaehtoistyöntekijää vastaan, joka työskentelee laitoksessa, jossa Prelatuuri vastaa pelkästään laitoksen toiminnan hengellisistä ulottuvuuksista. Siinä tapauksessa koordinaattori kehottaa syytteen esittävää henkilöä kääntymään mainitun laitoksen johtokunnan puoleen. Syy siihen on, että tuon laitoksen johtokunta on vastuussa työntekijän tai vapaaehtoistyöntekijän käyttäytymisestä, kun tämä työskentelee tuossa laitoksessa (ks. art. 2.2.2).

7.10 Jos levitetään syytteitä tiedotusvälineiden kautta, koordinaattorin pitää ottaa yhteyttä syytteen ilmaiseeseen henkilöön ja kehottaa häntä esittämään syytteen asianomaiselle henkilölle eli koordinaattorille.

7.11 Jos koordinaattori saa käteensä anonyymeja syytteitä, hänen pitää ilmoittaa siitä vikaarille, jotta tämä päättäisi otetaanko huomioon nämä syytteet vai ei.

8. Mahdollisesti hyväksikäytön uhriksi joutuneiden tukemisesta

Kun koordinaattori saa käteensä Prelatuurin jäseniä vastaan suunnattuja todennäköisesti paikkansapitäviä syyteitä alaikäisten seksuaalisesta hyväksikäytöstä (ks. art 2.1), hän toimii yhteisymmärryksessä vikaarin kanssa. Ensin hän ottaa yhteyttä mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineen vanhempiin tai edustajiin ja sitten koordinoi välitöntä sielunhoitoapua mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle ja hänen perheelleen huomioon ottaen art. 7.5 ja 7.6. Sen lisäksi koordinaattorin tulee antamaan heille yhteisymmärryksessä vikaarin kanssa neuvoja koskien mahdollista psykologista apua.

9. Ilmoittaminen valtion viranomaisille

9.1 Koskettamatta hengellisen ohjauksen luottamuksellisuutta ja rippisalaisuutta (ks. art. 7.1), on olemassa velvollisuus tiedottaa tämänhetkisen lainsäädännön mukaisesti (Suomen rikoslain luku 15, osa 10; ks. Liite I, A 3.2) valtion viranomaisille syyteistä, jotka koskevat alaikäisten seksuaalista hyväksikäyttöä ja jotka ovat todennäköisesti paikkansapitäviä. Tässä on otettava huomioon myös tämän ohjeiston nro. 7.7.

9.2 Aina täytyy kehottaa käyttämään oikeutta sekä täyttää velvollisuuden kääntyä valtion viranomaisten puoleen. Ei saa missään nimessä yrittää saada vakuuttuneiksi mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyttä tai hänen perhettään jäämään ilmoittamatta tapahtuneesta viranomaisille. Koordinaattorin tulee päinvastoin tiedottaa tästä oikeudesta ja velvollisuudesta mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle tai hänen vanhemmille tai holhoojille, jos kyse on alaikäisestä. Koordinaattori kehottaa heitä toimimaan siinä mielessä.

9.3 Jos edellä mainitut henkilöt eivät halua ilmoittaa viranomaisille tapahtuneesta, koordinaattori tiedottaa yhteisymmärryksessä vikaarin kanssa viranomaisille, että hän on vastaanottanut syytteen. Jos edellä mainitut henkilöt eivät halua ilmoittaa viranomaisille tapahtuneesta, mutta haluavat, että toteutettaisiin asianomainen tutkimus Prelatuurin osalta, heidän pitää allekirjoittaa dokumentin, josta ilmenee seuraavaa: a) koordinaattori on painostanut ilmoittaa asiasta valtion viranomaisille; b) he ovat tietoisia siitä, että kirkon menetelmä seuraa toista järjestystä ja tuomitsee toisenlaisiin rangaistuksiin kuin valtio; c) että he eivät halua ilmoittaa asiasta valtion viranomaisille, vaan haluavat, että Prelatuuri käynnistäisi asianomaisen rikosprosessin. Syytteen esittäjällä aina on oikeus vetäytyä tekemästään syyteestä –kirjallisesti – ja tiedottaa itse siitä valtion viranomaisille.

9.4 Jos syytteen esittäneet ovat Prelatuurin jäseniä, koordinaattorin tulee varmistaa, että he tiedottavat asiasta valtion viranomaisille, jos mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyt tai hänen vanhempansa tai holhoojansa eivät vielä tehneet sitä.

V. ESITUTKIMUS

10. Esitutkimuksen avaus

10.1 Kun koordinaattori saa käteensä syytteen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, hän ilmoittaa siitä välittömästi vikaarille ja toimittaa hänelle kirjallisen pöytäkirjan tai pöytäkirjat niistä syytettä koskevista keskusteluista, joita hän on käynyt sekä syytettä esittävän tai esittävien että mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineen henkilön tai hänen vanhempansa tai edustajiensa kanssa. Mainituissa keskusteluissa koordinaattori voi antaa neuvoja saamansa vaikutelman nojalla.

10.2 Vikaari välittää nämä tiedot avustavan työryhmän jäsenille kysyen sen mielipidettä pitääkö aloittaa asianomaista tutkimusta. Vikaari päättää asiasta kuuluttuaan avustavan työryhmän ja *promotor iustitiae* –nimisen viran haltijan (ks. kaanon 1722 CIC) mielipide. Päätös on tehtävä huomioon ottaen, että tutkimus on aloitettava aina silloin kun syyte näyttää todennäköiseltä eikä ole täysin ylimääräistä, esim. silloin kun syytetty myöntää, että syyte on totta ja että hän on syyllinen (ks. kaanon 1717 CIC). Mutta jopa tässä tapauksessa voi olla

kohtuullista aloittaa tutkimusta ottaakseen selville faktojen vaikutuspiiriä ja olosuhteita.

10.3 Jos Vikaari aloittaa tutkimusta, hän tekee siitä dekreetin, jossa joko nimittää sopivan henkilön tämän tutkimuksen suorittamiseksi tai toteaa suorittavansa itse k.o. tutkimuksen (ks. kaanon 1717 CIC). Vaikka vikaarilla on täydellinen vapaus päättää tavalla tai toisella, on kuitenkin suositeltavaa, että hän nimittäisi sijaisen, joka saa tehtäväkseen suorittaa tutkimuksen.

10.4 Jos tapauksen olosuhteet suosittelivat sitä, vikaari voi katsoa hyödylliseksi nimittää samassa dekreetissä sijaisensa lisäksi kaksi henkilöä lisää, jotka toimisivat tutkintatuomarin tavoin. Syy siihen voi olla kuulusteltavien henkilöiden lukumäärä, epäiltyjen faktojen luonne jne. Vikaarin tulee valitsemaan nämä henkilöt niiden ammattilaisten joukosta, jotka sopivat hyvin tähän tehtävään, esim. asianajajan tai psykologin tai sosiaalityöntekijän.

10.5 Tutkimuksen aloittamista koskevan dekreetin valmistettua vikaari ilmoittaa syytetylle välittömästi, korkeintaan 48 tunnin sisällä, että on otettu vastaan syyte ja hän antaa syytetylle kopion mainitusta dekreetistä.

10.6 Vikaari muistuttaa syytettyä siitä, että joka ihminen on katsottava syyttömänä kunnes todistetaan syyllisyytensä. Sen lisäksi vikaari kehottaa häntä olla ottamatta yhteyttä syytteen esittäneeseen tai esittäneisiin eikä myöskään mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineeseen tai tämän perheeseen. Samalla vikaari huomauttaa syytettyä riskeistä, joita hän käy vastaamalla lehdistön kysymyksiin. On järkevämpää opastaa lehtimiehiä Prelatuurin vikaarin tiedotustoimistoon.

10.7 Tutkimuksen tavoitteena on ottaa selville sekä faktat olosuhteineen että syytetyin syyntakeisuus (ks. kaanon 1717 CIC ja liite I).

10.8 Vikaari on velvollinen valita kirkonlaissa mainituista varovaisuudentoimenpiteistä (ks. kaanonit 1722 CIC ja 1473 CCEO) ne, joita hän katso sopiviksi yhteishyvän suojelemiseksi. Tällaiset toimenpiteet voivat astua voimaan kerran kun esitutkimus on saanut alkunsa (ks. Sst, art. 19). Vikaari voi pyytää avustavan työryhmän mielipidettä onko tällaisten toimenpiteiden käyttö kohtuullista, jotta tutkittavalle papille rajoitettaisiin varovaisuuden merkeissä pappeutensa harjoittamista. Avustava työryhmä voi myös omasta aloitteesta suositella vikaarille tällaisia toimenpiteitä.

11. Esitutkimuksen toteuttaminen

11.1 Vikaarin nimittämällä tutkintamiehillä (ks. art. 10.4) tai niiden puutteessa vikaarin sijaisella on samat valtuudet ja samat velvollisuudet kuten tutkintatuomari tavallisessa oikeudenkäynnissä (ks. kaanon 1717 §3 CIC ja esillä olevan ohjeiston art. 11 ja 12).

11.2 Tutkintatuomareiden kuulustelemille Henkilöille, ilmoitetaan etukäteen oikeudestaan olla kuulustelun aikana heidän valitsemansa toisen henkilön seurassa. Tämä toinen henkilö voi olla kirkkolain asiantuntija tai asianajaja.

11.3 Tutkintatuomarit luovuttavat edellä mainitulle henkilölle (kirkkolain asiantuntija, asianajaja tai muu henkilö, jotka syytetty ja mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyt ovat valinneet avustajaksi) sopivat tutkimuksen kulkua koskevat tiedot (ks. art. 6.6.1 – 6.6.2). Jos syytetty tai mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyt eivät halua toista henkilöä avukseen, he saavat tutkimuksen kulkua koskevat tiedot itse suoraan.

11.4 Tutkintatuomarit kuulustelevat syytteet esittänyttä henkilöä tai henkilöitä, sen lisäksi mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyttä (jos syytteet johtuvat muilta henkilöiltä), sitten syytettyä ja ketä tahansa muuta ihmistä, joka voi auttaa syytteissä tarkoitettujen faktojen selville ottamisessa.

11.5 Jos mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsinyt ihminen on vielä alaikäinen, tutkintatuomarien

tulee arvioida onko sopiva kuulustella häntä vai ei. Jos häntä kuulustellaan, tuomareiden tulee ensin pyytää nimenomainen lupa hyväksikäyttöä kärsineen vanhemmilta tai hänen edustajilta. Kuulustelu tapahtuu heidän läsnäolollaan.

11.6 Ennen syytetyn kuulustelua täytyy tiedottaa hänelle häntä vastaan nostetuista syytteistä (ks. art. 6.6.1 – 6.6.2) ja hänellä on annettava mahdollisuus vastata niihin. Hänen halutessaan voi vastata kirjallisesti joko hän itse tai hänen valitsema kirkkolain asiantuntija tai asianajaja. Toisaalta hän voi vastata syytteisiin myös suullisesti tutkintatuomareille kuulustelussaan.

11.7 Syytetyn kuulustelussa otetaan huomioon, että syytetty ei ole velvollinen tunnustaa rikoksen. Samalla ei saa vaatia häneltä valantekoa (ks. kaanon 1728 §2 CIC).

11.8 Tutkintatuomarit ja heidän kuulustelemat henkilöt valmistavat ja allekirjoittavat jokaisen kuulustelun pöytäkirjan varmistettuaan, että kertomus on kohtuullinen ja totuudenmukainen. Ei ole esteitä, että kuulustelut nauhoitetaan sopivalla nauhurilla tämän tavoitteen aikaansaamiseksi. Nauhoituksen kirjallistamisen hoitavan ihmisen tulee luvata viranvaitiolovelvollisuuden noudattamista.

12. Esitutkimuksesta syntyvät johtopäätökset ja suositukset

12.1 Tutkimuksen päädyttyään tutkintatuomareiden täytyy vastata seuraaviin kysymyksiin:

12.1.1 Ovatko syytteet todennäköisiä vai ei?

12.1.2 Muodostavatko tutkimuksessa ilmeneet faktat olosuhteineen seksuaalisen hyväksikäytön rikoksen (ks. liite I)?

12.1.3 Onko syytetty tämän rikoksen syyntakeinen (ks. liite I)?

12.1.4 Jos kyse ei ole seksuaalisen hyväksikäytön rikoksesta, vaan harkitsemattomasta käyttäytymisestä jne., joka ei ole sopusoinnussa papille omaisen esimerkillisyyden kanssa tai sen käyttäytymisen kanssa, joka on maallikolle omainen, joka pyrkii harjoittamaan esimerkillisesti kristillistä kutsumustaan.

12.2 Tutkintatuomarit esittävät avustavalle työryhmälle kertomuksen johtopäätöksineen edellä olevan nro:n 12.1 mukaisesti. He voivat lisätä ehdotuksia ja suosituksia. Tälle kertomukselle on lisättävä tehtyjen kuulustelujen pöytäkirjat (ks. art. 11.8) ja mahdollisesti muut asiakirjat kuten asiaa koskevat kirjeet jne., jotka ovat saaneet tutkimuksen yhteydessä.

12.3 Avustava työryhmä kokoontuu viipymättä tarkistaakseen tutkintatuomarien luovuttamia kertomuksia ja arvioidakseen onko tutkimus tehty ilman puutteita ja epäsäännöllisyyksiä. Jos avustava työryhmä katsoo sitä tarpeellisenä, voi pyytää tutkintatuomareja täydentää tätä materiaalia. Sen jälkeen avustava työryhmä esittää koko tutkimuksen materiaalin vikaarille ja sen lisäksi kirjeen, jossa työryhmän jäsenet lausuvat yhtyvätkö vai ei tutkintatuomareiden johtopäätöksiin ja heidän vikaarille tarkoitamiin suosituksiinsa.

12.4 Vikaarin ja avustava työryhmän jäsenten on oltava tietoisina siitä, että tällainen tutkimus aiheuttaa raskasta oloa sekä mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle että syytetylle. Siksi heidän tulee huolehtia siitä, että tutkimus toteutetaan niin nopeasti kun mahdollista. Toisin sanoen, heidän pitää valvoa, että tutkintatuomareiden tekemät kuulemiset eivät viivästy eikä myöskään johtopäätösten valmistaminen ja esittäminen.

13. Esitutkimuksen päätökseen saattaminen vikaarin toimesta

13.1 Vikaari tarkistaa huolellisesti koordinaattorin (ks. art. 10.1), tutkintatuomareiden (ks. art. 12.2) ja avustavan työryhmän (ks. art. 12.3) kertomukset ja johtopäätökset. Jos hän niin katsoo, hän voi palauttaa asiakirjat avustavalle työryhmälle ja tutkintatuomareille sadakseen

lisäselityksiä tai lisätietoja. Jos hän katsoo, että hänelle esitetty materiaali on tyydyttävää, hän pääsee päättämään esitutkimus.

13.2 Jos vikaari päätelee, että syytteet eivät ole todennäköisiä, hän julistaa dekreetin avulla tutkimusta päättyneeksi. Samassa dekreetissä hän toteaa syytteiden olevan ilman perustetta ja hän lähettää kopion siitä dekreetistä syytetyille, luulotetulle hyväksikäyttöä kärsineelle ja avustavalle työryhmälle.

13.3 Jos syytetty on diakoni, pappi tai piispa ja vikaari päätelee syytteiden olevan todennäköisiä (eli on syytä ajatella, että kyse on rikoksesta):

13.3.1 Vikaari varmistaa, että syytteistä ilmoitetaan valtion viranomaisille (ks. art. 6.2.1 ja 9).

13.3.2 Vikaari lähettää esitutkimuksen asiakirjat Prelatuurin prelaatille välittääkseen ne uskonopin kongregaatiolle (ks. Sst, art. 16).

13.3.3 Vikaari lähettää kirjeen syytetyille, mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle ja avustavalle työryhmälle ilmoittaakseen heille, että hän on toiminut art. 13.3.1 mukaan.

13.3.4 Vikaari toteaa edellä mainitussa kirjeessä, että syytetyltä on kielletty osallistua mihin tahansa Prelatuurin järjestämiin tilaisuuksiin, johon osallistuu alaikäisiä. Samalla häneltä on kielletty mitä tahansa muuta pastoraalista toimintaa ja että hän voi toteuttaa hengellistä toimintaa pelkästään siinä Prelatuurin keskuksessa, jossa hän asuu.

13.3.5 Vikaari ilmoittaa edellä mainituista asioista (13.3.1 – 13.3.4) sen hiippakunnan piispalle, jossa luuloteltu seksuaalinen hyväksikäyttö tapahtui ja jossa syytetty asuu. Jos kyse on kahdesta hiippakunnasta, ilmoitus menee kummallekin piispalle.

13.4 Jos syytetty on maallikko ja vikaari päätelee syytteiden olevan todennäköisiä (eli on syytä ajatella, että kyse on rikoksesta):

13.4.1 Vikaari varmistaa, että syytteistä ilmoitetaan valtion viranomaisille (ks. art. 6.2.1 ja 9) ja odottaa siviilioikeudenkäynnin loppupäätöstä, jos esitutkimus alkoi ennen sitä.

13.4.2 Vikaari kieltää syytettyä osallistumasta mihin tahansa Prelatuurin järjestämiin tilaisuuksiin, johon osallistuu alaikäisiä.

13.4.3 Vikaari lähettää kirjeen syytetyille, mahdollisesti hyväksikäyttöä kärsineelle ja avustavalle työryhmälle ilmoittaakseen heille, että hän on toiminut art. 13.4.2 mukaan.

13.4.4 Vikaari ilmoittaa edellä mainituista asioista (13.4.1 – 13.4.3) sen hiippakunnan piispalle, jossa luuloteltu seksuaalinen hyväksikäyttö tapahtui ja jossa syytetty asuu. Jos kyse on kahdesta hiippakunnasta, ilmoitus menee kummallekin piispalle.

VI. PASTORAALISET TOIMENPITEET ESITUTKIMUKSEN PÄÄTTYESSÄ

14. Pastoraaliset toimenpiteet hyväksikäytön uhria kohtaan

14.1 Vikaari tai hänen nimeämä henkilö kokoontuu hyväksikäyttöä kärsineen kanssa, tai siinä tapauksessa, että hyväksikäyttöä kärsinyt on alaikäinen, hänen vanhempiansa tai holhoojen kanssa ilmoittaakseen heille tutkimuksen lopputuloksesta. Sekä vikaari tai hänen nimeämä henkilö että hyväksikäyttöä kärsinyt kokoontuvat toisen henkilön seurassa.

14.2 Jos syyte ei ole katsottu todennäköiseksi, niin on ilmoitettava luulotulle hyväksikäyttöä kärsineelle. Häntä kohdellaan myötätunteisesti ja hänelle tarjotaan kohtuullista apua.

14.3 Jos syyte on katsottu todennäköiseksi, niin on ilmoitettava hyväksikäyttöä kärsineelle ja syytteen esittäneille, jos niitä oli. On tarjottava hyväksikäyttöä kärsineelle ja tarvittaessa hänen perheelleen pastoraalista tukea niin, kuin näyttää olosuhteille eniten sopivan. Ei mainita sanaakaan, jota voitaisiin ymmärtää syyllisyyden myöntämisenä syytetyn osalta tai syyllisyyden olettamuksena ennakkoon kirkon viranhaltijoiden osalta. Yksinomaan

esitutkimuksen jälkeen tapahtuvan oikeudentuomion tai hallinnollisen päätöksenteon tai toisenlaisen kirkkolaillisen toimenpiteen (jos ei suoritettu prosessia, ks. art. 17-22) valossa voi käyttää sanaa ”syyllisyys” (ks. Liite I, B).

15. Pastoraaliset toimenpiteet syytettyä henkilöä kohtaan

15.1 Jos esitutkimuksen lopputuloksena on, että syyte on perätöntä eikä ollut siviilioikeudenkäyntiä, tai syytetty vapautettiin oikeudenkäynnissä syytteestä, vikaari ottaa kaikki tarpeelliset toimenpiteet palauttaakseen epäoikeudenmukaisesti syytetyn hyvää mainetta entiselleen. Tällaiset toimenpiteet voivat olla muun muassa:

15.1.1 julkilausuma siitä, että syytetty osoittautui syyttömänä. Jos kyse on diakonista, papista tai piispasta, mainitaan myös, että hän jatkaa pastoraalisissa tehtävissään;

15.1.2 vikaarin käynti niissä apostolisissa hankkeissa, joissa syytetty työskentelee tiedottaakseen edellä olevassa numerossa mainittua henkilökohtaisesti siellä työskenteleville tai toimintaan osallistuville henkilöille;

15.1.3 tarjota perättömästi syytetylle hengellistä ja psykologista apua voidakseen toipua syyteestä välttämättömästi syntyneestä traumasta.

15.2 Jos sen sijaan esitutkimuksen perusteella syyte näyttää todennäköiseltä, vikaari voi nro:ssa 13.3.3 tai 13.4.3 määretyn lisäksi kehottaa syytettyä, että tämä omasta aloitteesta toimituttaa itselleen lääketieteellinen ja psykologinen tutkimus tällaisten ammattilaisten toimesta, jotka sopivat sekä vikaarille että syytetylle. Vikaari huolehtii myös siitä, että syytetylle tarjotaan hänen olosuhteilleen kohtuullista sielunhoitoa.

16. Pastoraaliset toimenpiteet muita asianomaisia henkilöitä kohtaan

16.1 Seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa syvästi hyväksikättöä kärsineen perheeseen. Hyväksikäyttöä kärsinyt on mahdollisesti oman ympäristönsä hylkäämä ja vanhempia voi kohdata soimaus omista lapsista huolehtimisen laiminlyönnistä. Vikaari yrittää löytää muotoa auttaa heitä toipua mahdollisesta psykologisesta ja hengellisestä traumasta.

16.2 Saattaa olla, että hyväksikäyttöä tehnyt ihminen on k.o. paikassa aika suosittu henkilö. Muut ihmiset, jotka tuntevat hänet, reagoinevat vihastuen, he voinevat olla pettyneinä, suuttua, tuntea itseään kavallettuina, kokevat sisäistä vastustusta uskoa siihen, mitä he kuulevat, tai he voivat kokea surua ja myötätuntoa uhria kohtaan jne. Kirkollisten esimiesten tulee arvioimaan huolellisesti sopivimpia apuvälineitä lievittääkseen pastoraalisesti ja psykologisesti tällaisia mielenjätkyksiä.

VII. KIRKONLAISTA JOHTUVAT TOIMENPITEET, JOS ALAIKÄISTEN HYVÄKSİKÄYTTÖ ON TODISTETTU

17. Fakta, että Prelatuurin jäsen on tunnustanut käyttäneensä hyväksi seksuaalisesti kerran alaikäistä, tai että tämä hyväksikäyttö on todistettu kirkkolain määräysten mukaisesti suoritettussa kirkollisessa prosessissa, joko tuomion muodossa tai toisella tavalla, aiheuttaa vikaarin ryhtyvän määräämään onko sopiva, että k.o. ihminen on jatkossakin prelaatuurin jäsen.

18. Huomioon ottaen prelaatuurin Statuuttien asianomaiset normit (ks. *Statuta*, nro:t 28-35), vikaari voi suositella hyväksikäyttöä tehneelle anoa prelaatilta vapautusta prelaatuurin jäsenyydestään (ks. *Statuta*, nro. 31). Toisaalta vikaari voi myös ehdottaa prelaatille vapauttaa tämän henkilön jäsenyydestä. Joka tapauksessa noudatetaan oikeudet, jotka Opus Dein *Statuta* ja kirkkolaki myöntävät hyväksikäyttöä tehneelle.

19. Kirkollisrangaistusten suhteen, joihin voi tuomita hyväksikäyttöä tehnyttä pappia tai diakonia, noudatetaan Sst:ssä, art. 6§2 ja 21§2 säädettyä (ks. uskonopin kongregaation kiertokirje 3.5.2011, II).

19.1 Pappi tai diakoni, joka on seksuaalisesti hyväksikäyttänyt alaikäistä, voi anoa milloin tahansa vapauttamisen pappeuden säädyn omaisista velvollisuuksista.

19.2 Erittäin painavissa tapauksissa Opus Dein prelaatti voi esittää uskonopin kongregaation kautta suoraan paavin päätettäväksi, erotetaanko syytetty papin säädystä tai vapautetaanko hän viroistaan. Edellytyksenä on, että rikoksen teko on epäilemättä selvää ja että syytetty on saanut mahdollisuuden puolustua (ks. Sst, art. 21§2,2°).

20. Tapauksen ratkaisusta tiedotetaan sen hiippakunnan piispa, jossa rikos tapahtui.

21. On suljettu pois, että piispa, pappi tai diakoni harjoittaisi jälleen virkaansa, jos näin aiheuttuisi vaaraa alaikäisille tai voisi olla loukkaava yhteisölle, seurakunnalle tai uskoville (ks. uskonopin kongregaation kiertokirje 3.5.2011, III, i).

22. On suljettu pois, että prelatuuriin inkardinoitulle ja seksuaalista hyväksikäyttöä alaikäisten kanssa tehneelle papille tai diakonille annetaan oman virkansa tehtäviä toisella kirkollishallinnollisella alueella. Ainoa mahdollinen poikkeus on, että vikaari etukäteen tiedottaa tuon alueen kirkolliselle esimiehelle sekä tapahtuneesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä että muista seikoista, joiden johdosta mainittu pappi tai diakoni on aiheuttanut tai voi aiheuttaa jatkossakin vaarallisia tilanteita lapsille ja nuorille.

LIITE I

Tämä liite sisältää muutamaa katolisen kirkon ja Suomen valtion lainsäädännön kohtaa lyhyine kommentoineen, jotka ovat erityisen tärkeitä esitutkimuksissa, joissa on kyse seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

A. Alaikäisten seksuaalisen hyväksikäytön rikos: Sen käsite kirkkolaissa ja siviililaissa

A.1. Linaus *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* –asiakirjasta (Sst), 30.4.2001, päivitetty 21.5.2010

art. 6 §1: Painavimmat moraalialia vastaiset rikokset, jotka jäävät uskonopin kongregaation tuomioteon alaiset, ovat seuraavat:

1. Dekalogin kuudennen käskyn vastainen papin tai diakonin tekemä rikos alaikäisen eli 18 vuotta nuoremman kanssa. Tässä numerossa katsotaan alaikäisen vertaisena sitä henkilöä, joka ei ole täydellä järjellään.
2. 14 vuotta nuorempia olevien alaikäisten pornograafisten kuvien hankkiminen, säilyttäminen tai levittäminen missä tahansa muodossa ja millä tahansa apuvälineellä, jos papin tai diakonin tavoite on epäsiveellistä.

A.2. Uskonopin kongregaation menetelmä ja toimitapa, jos kyse on painavammista rikoksista, erityisesti alaikäisiä vastaisista rikoksista (osio B)

Tämän rikoksen suhteen seuraavat uskonopin kongregaation toimitavan seikat ovat asianomaisia:

- a) *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (Sst) käyttää ilmaisua ”delictum cum minore”. Tätä ei tarkoiteta pelkästään fyysistä kosketusta tai suoraa hyväksikäyttöä, vaan myös epäsuoraa hyväksikäyttöä (esim. näyttää alaikäisille epäsiveellistä kirjallisuutta; näyttää itsensä heille epäsiveellisellä tavalla). (...)
- b) Kaanon 1395 §2 CIC puhuu rikoksesta alaikäisen kanssa, joka on alle 16 vuotias: ”cum minore infra aetatem sedecim annorum”. Toisaalta *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (Sst) puhuu rikoksesta alaikäisen kanssa, joka on alle 18 vuotias: ”delictum ... cum minore infra aetatem duodeviginti annorum”. Sen vuoksi rikosten luokittelu on monimutkaisempaa.

Jotkut asiantuntijat eivät puhu pelkästään pedofiliasta eli taipumuksesta esimurrosikäisiä lapsia kohtaan, vaan myös efebofiliasta eli taipumuksesta nuoria kohtaan. Sen lisäksi homoseksuaalisuudesta eli taipumuksesta saman sukupuolen aikuisia kohtaan ja heteroseksuaalisuudesta eli taipumuksesta eri sukupuolen aikuisia kohtaan. On toki mahdollista, että jotkut 16 – 18 vuotiaat alaikäiset voivat olla sekä homoseksuaalisen että heteroseksuaalisen taipumuksen kohteena. Joidenkin valtioiden lainsäädännöt katsovat, että 16-vuotias henkilö on kykenevä suostumaan sekä homoseksuaalisiin että heteroseksuaalisiin tekoihin.

Toisaalta *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (Sst) luokittelee rikoksena mitä tahansa kuudennen käskyn rikkomista alla 18 vuotiaan alaikäisen kanssa, sekä pedofiliaa, efebofiliata, homoseksuaalisuutta että heteroseksuaalisuutta. Tämä erotus on relevantti psykologisesta, pastoraalisesta ja juridisesta näkökulmasta. Se viestintää kirkollisesimiehille ja tuomarille rikoksen suuruudesta ja voi ohjata heitä ryhtyessään toimenpiteisiin syyllisen piispan, papin tai diakonin parantamiseksi, julkisen pahennuksen korjaamiseksi ja palauttaa oikeudenmukaisuutta entiselleen (ks. kaanon

1341 CIC).

A.3. Suomen Tasavallan lainsäädäntö koskien rikkomista itsemääräämisoikeutta ja seksuaalista koskemattomuutta vastaan sekä Suomen rikosoikeuden rangaistusmääräyksiä siitä, ettei ilmiannettu viranomaisille joidenkin rikosten tekemisestä

1. Jotkin kirkon laissa mainitut hyväksikäytön muodot saavat käsittelynsä myös Suomen rikoslaissa, nimittäin luvuissa 17 (momentit 18-21) ja 20 (momentit 1 - 10). Siellä katsotaan ”alaikäisen seksuaalisena hyväksikäyttönä” seuraavat teot:

Otteet Suomen rikoslaista

17 luku (24.7.1998/563)

Rikoksista yleistä järjestystä vastaan

18 § (9.7.2004/650)

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen

Joka valmistaa, pitää kaupan tai vuokrattavana taikka muulla tavoin tarjoaa tai asettaa saataville, pitää saatavilla, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti todellisuuspohjaisesti tai todenmukaisesti esitetään

- 1) lasta,
- 2) väkivaltaa tai
- 3) eläimeen sekaantumista,

on tuomittava *sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (20.5.2011/540)

Yritys on rangaistava.

Mitä 17 §:n 2 momentissa säädetään, koskee myös tässä pykälässä tarkoitettua kuvaa tai kuvatallennetta.

Lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempi. Kuva tai kuvatallenne on 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla todellisuuspohjainen, jos se on valmistettu tilanteesta, jossa lapsi on tosiasiallisesti ollut sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena, ja todenmukainen, jos se erehdyttävästi muistuttaa valokuvaamalla tai muulla vastaavalla menetelmällä valmistettua kuvaa tai kuvatallennetta tilanteesta, jossa lapsi on sukupuolisiveellisyttä loukkaavan toiminnan kohteena. Todellisuuspohjaisen ja todenmukaisen määritelmiä sovelletaan vastaavasti 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa. (20.5.2011/540)

18 a § (9.7.2004/650)

Törkeä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen

Jos sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisessä

- 1) lapsi on erityisen nuori,
- 2) kuvassa esitetään myös vakavaa väkivaltaa tai lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi,

3) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai

4) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa (8.5.2015/564) ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

18 b § (17.6.2011/713)

Kuvaohjelman laiton esittäminen tai levittäminen alaikäiselle

Joka kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle julkisesti esittää tai levittää taikka muulla tavoin tarjoaa taikka pitää hänen saatavillaan

1) vastoin kuvaohjelmanlain (710/2011) 5 §:n 1 momentissa säädettyä kuvaohjelman, jota ei ole luokiteltu tai jolle ei ole annettu ikärajaa 18 ja jossa tai jonka yhteydessä ei ole selvästi havaittavia merkintöjä tai

2) vastoin 1 kohdassa mainitun lain 6 §:n 1 momentissa säädettyä kieltoa kuvaohjelman, jonka ikäraja on 18,

on tuomittava *kuvaohjelman laittomasta esittämisestä tai levittämisestä alaikäiselle* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

19 § (20.5.2011/540)

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito

Joka oikeudettomasti pitää hallussaan kuvaa tai kuvatallennetta, jossa 18 §:ssä tarkoitetulla tavalla sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, on tuomittava *sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta tuomitaan myös se, joka on maksua vastaan tai muuten sopimalla hankkinut pääsyn 1 momentissa tarkoitettuun kuvaan tai kuvatallenteeseen niin, että se on hänen käytettävissään tietokoneen tai muun teknisen laitteen välityksellä ilman laitteelle tallentumista.

20 § (24.7.1998/563)

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaava markkinointi

Joka ansiotarkoituksessa

1) luovuttaa 15 vuotta nuoremmalle,

2) asettaa julkisesti yleisön nähtäville,

3) toimittaa toiselle tämän suostumuksetta tai

4) yleistä pahennusta herättävällä tavalla julkisesti ilmoituksessa, esitteessä tai julisteessa tai muulla tavoin mainostaen tarjoaa myytäväksi tai esittelee kuvan, kuvatallenteen tai esineen, joka sukupuolisiveellisyyttä loukkaavana on omiaan herättämään yleistä pahennusta, on tuomittava *sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta markkinoinnista* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta markkinoinnista tuomitaan myös se, joka 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla tarjoaa myytäväksi tai esittelee tekstiä tai ääntä sisältävän tallenteen, joka sukupuolisiveellisyyttä loukkaavana on omiaan herättämään yleistä pahennusta.

21 § (24.7.1998/563)

Sukupuolisiveellisuuden julkinen loukkaaminen

Joka tekee julkisesti sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan teon siten, että se aiheuttaa pahennusta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä rangaistusta, *sukupuolisiveellisuuden julkisesta loukkaamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

20 luku (24.7.1998/563)

Seksuaalirikoksista

1 § (27.6.2014/509)

Raiskaus

Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava *raiskauksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.

Jos raiskaus huomioon ottaen uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat on kokonaisuutena arvostellen vähemmän vakava kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetut teot, rikosentekijä on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Samoin tuomitaan se, joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla uhkauksella pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos raiskauksessa on käytetty väkivaltaa.

Yritys on rangaistava.

2 § (27.6.2014/509)

Törkeä raiskaus

Jos raiskauksessa

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikoksen tekevät useat tai siinä aiheutetaan erityisen tuntuva henkistä tai ruumiillista kärsimystä,
- 3) kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi,
- 4) rikos tehdään erityisen raa'alla, julmalla tai nöyryyttävällä tavalla tai
- 5) käytetään ampuma- tai teräasetta tai muuta hengenvaarallista välinettä taikka muuten uhataan vakavalla väkivallalla ja raiskaus on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,

rikosentekijä on tuomittava *törkeästä raiskauksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

3 § (27.6.2014/509)

3 § on kumottu L:lla 27.6.2014/509.

4 § (24.7.1998/563)

Pakottaminen seksuaaliseen tekoon

Joka väkivallalla tai uhkauksella pakottaa toisen ryhtymään muuhun kuin 1 §:ssä tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava *pakottamisesta seksuaaliseen tekoon* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Pakottamisesta seksuaaliseen tekoon tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, saa hänet ryhtymään 1 momentissa tarkoitettuun seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi ja se olennaisesti loukkaa hänen seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. (13.5.2011/495)

Yritys on rangaistava.

5 § (24.7.1998/563)

Seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen,
- 2) kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsymättömytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsymättömyyttä,
- 3) henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt, tai (27.6.2014/509)
- 4) henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä,

on tuomittava *seksuaalisesta hyväksikäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

2 momentti on kumottu L:lla 13.5.2011/495.

Yritys on rangaistava.

5 a § (27.6.2014/509)

Seksuaalinen ahdistelu

Joka koskettelemalla tekee toiselle seksuaalisen teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta, on tuomittava, jollei teosta muualla tässä luvussa säädetä rangaistusta, *seksuaalisesta ahdistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

6 § (20.5.2011/540)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään

sellaiseen tekoon, on tuomittava *lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitetulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.

Yritys on rangaistava.

7 § (20.5.2011/540)

Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Jos

- 1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitetussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka
- 2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä
 - a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,
 - b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai
 - c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä,

rikosentekijä on tuomittava *törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

7 a § (20.5.2011/540)

Rajoitussäännös

Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä tai 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna törkeänä lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoa, joka ei loukkaa kohteen seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja jonka osapuolten iässä sekä henkisessä ja ruumiillisessa kypsytydessä ei ole suurta eroa.

8 § (10.4.2015/384)

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö

Joka lupaamalla tai antamalla välitöntä taloudellista arvoa edustavan korvauksen saa 9 tai 9 a §:ssä taikka 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena olevan henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon, on tuomittava, jollei teko ole 8 a §:n mukaan rangaistava, *seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka käyttää hyväkseen kolmannen lupaamaa tai antamaa 1 momentissa tarkoitettua korvausta ryhtymällä sukupuoliyhteyteen tai siihen rinnastettavaan seksuaaliseen tekoon sanotussa momentissa tarkoitetun rikoksen kohteena olevan henkilön kanssa.

Seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä tuomitaan niin ikään se, joka tekee 1 tai 2 momentissa tarkoitetun teon, vaikka hänellä on ollut syytä epäillä 1 tai 2 momentissa tarkoitetun henkilön olevan 9 tai 9 a §:ssä taikka 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä tarkoitetun rikoksen kohteena.

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

8 a § (25.8.2006/743)

Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, on tuomittava *seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (20.5.2011/540)

Seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta tuomitaan myös se, joka käyttää 1 momentissa tarkoitettuja seksuaalipalveluja, joista toinen on luvannut tai antanut korvauksen.

Yritys on rangaistava.

8 b § (20.5.2011/540)

Lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin

Joka ehdottaa tapaamista tai muuta kanssakäymistä lapsen kanssa siten, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista muuten ilmenee tekijän tarkoituksena olevan 17 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla valmistaa kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti esitetään lasta, taikka kohdistaa lapseen tämän luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava *lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tuomitaan myös se, joka houkuttelee kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon 8 a §:ssä tarkoitetulla tavalla taikka esiintymään sukupuolisiveellisyttä loukkaavassa järjestetyssä esityksessä.

Edellä 2 momentissa tarkoitetun rikoksen yritys on rangaistava.

8 c § (20.5.2011/540)

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen

Joka seuraa järjestettyä esitystä, jossa kahdeksaatoista vuotta nuorempi henkilö esiintyy sukupuolisiveellisyttä loukkaavalla tavalla, on tuomittava *sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

9 § (24.7.1998/563)

Paritus

Joka hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä

1) järjestää huoneen tai muun tilan korvausta vastaan tapahtuvaa sukupuoliyhteyttä tai siihen rinnastettavaa seksuaalista tekoa varten tai kahdeksaatoista vuotta nuoremman lapsen tekemää,

- ilmeisellä tavalla sukupuolisiveellisyttä loukkaavaa tekoa varten,
2) vakiintuneena osana liiketoimintaansa majoittaa sellaiseen tekoon ryhtyvää ja siten olennaisesti edistää tekoa,
3) yhteystietoja välittämällä tai muuten markkinoi jonkun sellaiseen tekoon ryhtymistä tietäen, että hänen toimintansa olennaisesti edistää teon toteutumista,
4) muuten käyttää hyväkseen jonkun ryhtymistä sellaiseen tekoon tai
5) viettelee jonkun sellaiseen tekoon,

on tuomittava *parituksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.
(19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.

9 a § (9.7.2004/650)

Törkeä paritus

Jos parituksessa

- 1) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
 - 2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai
 - 3) kohteena on kahdeksaatoista vuotta nuorempi lapsi
- ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava *törkeästä parituksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.
(19.12.2014/1177)

Yritys on rangaistava.

10 § (27.6.2014/509)

Määritelmät

Sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan tässä laissa sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon.

Seksuaalisella teolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen.

2. Suomen rikoslaki säättää rangaistuksia johtuen viranomaisille tiedottamisen jättämisestä joidenkin rikosten tekemisestä:

15 luku (24.7.1998/563)

Rikoksista oikeudenkäyttöä vastaan

10 § (24.7.1998/563)

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättäminen

Joka tietää joukkotuhonnan, joukkotuhonnan valmistelun, rikoksen ihmisyyttä vastaan, törkeän rikoksen ihmisyyttä vastaan, sotarikoksen, törkeän sotarikoksen, kidutuksen, kemiallisen aseensa kiellon rikkomisen, biologisen aseensa kiellon rikkomisen, Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisen, maanpetoksen, törkeän maanpetoksen, vakoilun, törkeän vakoilun, valtiopetoksen, törkeän valtiopetoksen, raiskauksen, törkeän raiskauksen, törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön, murhan, tapon, surman, törkeän pahoinpitelyn, ryöstön, törkeän

ryöstön, ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähderikoksen, kaappauksen, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuna terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen, törkeän ympäristön turmelemisen tai törkeän huumausainerikoksen olevan hankkeilla eikä ajoissa, kun rikos vielä olisi estettävissä, anna siitä tietoa viranomaiselle tai sille, jota vaara uhkaa, on tuomittava, jos rikos tai sen rangaistava yritys tapahtuu, *törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (4.12.2009/990)

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ei kuitenkaan tuomita rangaistukseen sitä, jonka olisi rikoksen estämiseksi täytynyt antaa ilmi nykyinen tai entinen aviopuolisonsa taikka nykyinen avopuolisonsa, sisaruksensa, sukulaisensa suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka se, johon hänellä on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde. (12.6.2015/735)

L:lla 735/2015 muutettu 2 momentti tulee voimaan 1.1.2016. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ei kuitenkaan tuomita rangaistukseen sitä, jonka olisi rikoksen estämiseksi täytynyt antaa ilmi puolisonsa, sisaruksensa, sukulaisensa suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilö, joka asuu hänen kanssaan yhteistaloudessa tai on muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia läheinen.

B. Syytteiden todennäköisyys

kaanon 1717 §1 CIC: ”Jos hiippakunnan piispa tai häneen verrattava kirkollinen esimies saa ainakin todennäköiseltä näyttävän tiedon rikoksesta, hänen pitää varovaisesti tutkia faktoja ja seikkoja sekä luulotellun tekijän syyntakeisuutta. Jos tutkimus ei näytä täysin ylimääräistä, hän voi suorittaa sen itse tai jonkun sopivan henkilön avulla.”

Tutkimuksenalaistettavat syytteet ovat ne, jota näyttävät todennäköisiltä eli ne, joilla ovat näöstä päätellen totta. ”Positiivisena ehtona tutkimuksen käynnistämiseksi on, että saaduista tiedoista voi päätellä tällaisia indiisejä, että voi katsoa todennäköiseksi rikoksen tapahtuneen.” (Josemaría Sanchís, Comentario al Canon 1717 en Código de Derecho Canónico, Comentario Exegético, EUNSA).

Esitutkimuksen tavoite on saada selville vahvistuuko ilmoitettujen faktojen totuudennäköisyys. Mutta pelkästään mainitun esitutkimuksen perusteella suoritettua oikeudenkäynnistä tai hallinnollisesta menetelmästä saa moraalisen varmuuden, joka on välttämätön voidakseen tuomita rangaistukseen. Sen takia syytettyä ei pidetä esitutkimuksen jälkeen vielä syyllisenä paitsi jos tämä on tunnustanut tehneensä k.o. rikoksen.

C. Tekijän syyntakeisuus

Kaanon 1717 §1 CIC: ”Jos hiippakunnan piispa tai häneen verrattava kirkollinen esimies saa ainakin todennäköiseltä näyttävän tiedon rikoksesta, hänen pitää varovaisesti tutkia faktoja ja seikkoja sekä luulotellun tekijän syyntakeisuutta. Jos tutkimus ei näytä täysin ylimääräistä, hän voi suorittaa sen itse tai jonkun sopivan henkilön avulla.”

Mitä on syyntakeisuus? Millä ehdoilla syytettyä pidetään ilmoitettujen faktojen syyntakeisena?

Syyntakeisuus on jonkin teon tai jonkin teon laiminlyönnin ominaisuus, jonka johdosta teko tai sen laiminlyönti on syyntakeinen sen tekijälle siinä määrin kun tämä on rikkonut lakia joko tahallaan tai huolettomuuden takia. Sekä siviilirikosoikeudessa että kirkon rikosoikeudessa tahallista lain rikkomista kutsutaan petolliseksi käyttäytymiseksi ja lain rikkomista

huolettomuuden takia kutsutaan syylliseksi käyttäytymiseksi. Kirkonlaista löytyy nämä kaksi syyntakaisuuden muotoa.

Kaanon 1321 §1 CIC: ”Ei saa tuomita rangaistukseen tekijää, paitsi jos jonkin lain tai määräyksen ulkoinen rikkominen on luettava hänelle vakavasti joko petollisen syyntakeisuuden tai syyllisyyden takia.

§2: Tekijä, joka on rikkonut lakia tai määräystä, on rangaistuksenalainen, jos hän teki sen harkitusti; tekijää, joka on laiminlyönyt kohtuullista huolellisuutta, ei saa tuomita rangaistukseen paitsi k.o. laki tai määräys määrää toisin.

§3: Lain tai määräyksen ulkoisen rikkomisen tehtyä oletetaan tekijän syyntakeisuus paitsi jos sen vastakohta on ilmeistä.

D. Seksuaalinen hyväksikäyttö -rikoksen vanhentuminen kirkkolaissa ja siviililainsäädännössä

”Kuka tahansa voi tehdä ilmianto rikoksesta. Sana ’ilmianto’ tarkoittaa tekoa, jolla tiedotetaan viranomaisille rikoksesta. Ilmiannon tekeminen ei ole pelkästään oikeus, vaan myös velvollisuus, joka voi tapauksen mukaan olla moraalista tai juridista. (...) Ilmianto ei edellytä oikeusjärjestelmän käynnistämistä (*ejercicio de la acción criminal*??), mikä kuuluu yksinomaan *promotor iustitiae* –nimiselle viranhaltijalle kirkollisen esimiehen käskystä (ks. kaanonit 1430 ja 1721 §1 CIC), mutta ei koskaan vahinkoa saaneelle osapuolelle. Ilmianto ei myöskään vie mukanaan velvollisuutta todistaa syytetyn syyllisyyttä.” (Josemaría Sanchís, *Comentario al Canon 1717 CIC en Código de Derecho Canónico, Comentario Exegético*, EUNSA).

Oikeusjärjestelmän käynnistäminen on prosessin aloittamista julistaaikseen rangaistusta tai tuomita rangaistukseen. Mahdollisuus aloittaa prosessia sammuu ajan kuluessa, mitä kutsutaan syyteoikeuden vanhentumiseksi ja mitä säädetään laissa. Jos aloitetaan rikosprosessia *promotor iustitiae* –nimisen viranhaltijan (syyttäjän) toimesta, vahinkoa saanut osapuoli voi esittää aloite tai syyte saadakseen rikoksesta hänelle syntyneen vahingon korvausta (ks. kaanonit 1596 ja 1729 §1 CIC).

D.1. Ote Motu Proprio:sta *Sacramentorum sanctitatis tutela*, 30.4.2001 ja päivitetty 21.5.2010

Art. 7 §1. Oikeusjärjestelmää on mahdollista käynnistää niiden rikosten tapauksissa, joiden käsittely on varattu uskonopinkongregaatiolle, jos ei vielä tullut kuluneeksi 20 vuotta rikoksen tekemisen jälkeen. Tämä jättää koskettamatta uskonopinkongregaation oikeutta lakkauttaa syyteoikeuden vanhentumisen yksittäisissä tapauksissa.

§2. Syyteoikeuden vanhentuminen toteutuu kaan. 1362 §2 CIC kaan. 1152 §3 CCEO. Siitä huolimatta, jos kyse on rikos, josta puhutaan art. 6 §1 nro:ssa 1 (piispan, papin tai diakonin tekemä kuudennetta Dekalogin käskyä vastainen rikos alle 18 vuotiaan kanssa), syyteoikeuden vanhentuminen alkaa kun k.o. alaikäinen täyttää 18 vuotta.

D.2. Toinen ote Suomen rikoslaista

8 luku (11.4.2003/297)

Vanhentumisesta

1 § (11.4.2003/297)

Syyteoikeuden vanhentuminen

Oikeus syyttää rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on elinkautinen vankeus, ei vanhennu. (11.4.2008/212)

Syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu

- 1) kahdessakymmenessä vuodessa, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määrääjäksi yli kahdeksan vuoden,
- 2) kymmenessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta,
- 3) viidessä vuodessa, jos ankarin rangaistus on yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta, ja
- 4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. (27.8.2010/755)

L:lla 755/2010 muutettu 4 kohta tulee voimaan L:lla säädettävänä ajankohtana. Aiempi sanamuoto kuuluu:

4) kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta tai sakkoa. Ankarimmalla rangaistuksella tarkoitetaan sitä rangaistusta, joka tekoon sovellettavassa rangaistussäännöksessä on säädetty enimmäisrangaistukseksi.

.....

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan, kun asianomistaja täyttää kaksikymmentäkahdeksan vuotta. Sama koskee kahdeksaatoista vuotta nuorempaan henkilöön kohdistunutta raiskausta, törkeää raiskausta, pakottamista sukupuoliyhteyteen, pakottamista seksuaaliseen tekoon, seksuaalista hyväksikäyttöä, paritusta, törkeää paritusta, ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa. Syyteoikeus vanhentuu rikoksen kohteena olleen henkilön täyttäessä kaksikymmentäkolme vuotta, jos kysymyksessä on 20 luvun 8 b §:n 2 momentissa tarkoitettu lapsen houkuttelemisen seksuaalisiin tarkoituksiin. (20.5.2011/540)

2 § (11.4.2003/297)

Syyteoikeuden vanhentumisajan alkaminen

Edellä 1 §:ssä mainitut ajat lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä säädetään laiminlyönti rangaistavaksi, syyteoikeus alkaa vanhentua, kun laiminlyöty teko olisi viimeistään tullut tehdä. Jos rikoksen tunnusmerkistössä edellytetään määrätyn seurauksen syntymistä, aika lasketaan tuon seurauksen ilmenemispäivästä.

Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiointilan ylläpitäminen, syyteoikeuden vanhentumisaika alkaa vasta sellaisen tilan päättymisestä.

Syyteoikeus osallisuudesta rikokseen alkaa vanhentua samana päivänä kuin syyteoikeus päätteosta.

3 § (11.4.2003/297)

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen

Syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi tai häntä vastaan on hänen henkilökohtaisesti oikeudenkäynnissä läsnä ollessaan tehty rangaistusvaatimus.

Syytteen nostaminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta tai jossa syyte peruutetaan, ei katkaise syyteoikeuden vanhentumista.

Kun rikkomusta koskevaa asiaa käsitellään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa menettelyssä, syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun sakkovaatimus, vastustuksenvarainen rikesakkomääräys tai rangaistusvaatimus annetaan rikkomuksesta epäillylle tiedoksi. Vanhentuminen ei kuitenkaan katkea, jos vaatimus peruutetaan tai määräystä vastustetaan taikka epäilty tai asianomistaja peruuttaa mainitun lain 4 tai 5 §:ssä tarkoitetun suostumuksensa. (27.8.2010/755)

L:lla 755/2010 lisätty 3 momentti tulee voimaan L:lla säädettävänä ajankohtana.

3 a § (22.8.2014/673)

Syyteoikeuden vanhentumisen katkeaminen tuomioesityksen perusteella

Jollei syyteoikeuden vanhentuminen ole jo katkennut 3 §:n nojalla, syyteoikeuden vanhentuminen katkeaa, kun rikoksesta epäilty tai rikosasian vastaaja allekirjoittaa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 10 §:ssä tuomioesityksen.

Tuomioesityksen tekeminen jutussa, joka sittemmin jää tutkimatta, ei katkaise syyteoikeuden vanhentumista.

4 § (11.4.2003/297)

Syyteoikeuden vanhentumisajan jatkaminen

Syyteoikeuden vanhentumisaikaa voidaan hakemuksesta jatkaa kerran yhdellä vuodella, jos

- 1) rikoksen esitutkinta vaatii erityisiä, aikaa vieviä tutkintatoimenpiteitä, joiden vuoksi tutkinta olisi vanhentumisajan päättyessä selvästi keskeneräinen,
- 2) rikos on tullut esitutkintaan poikkeuksellisen myöhään tai
- 3) rikoksesta vastaajaksi haastettava pakoilee eikä hänelle sen vuoksi todennäköisesti saataisi annetuksi haastetta tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii vanhentumisajan jatkamista.

17 § (11.4.2003/297)

Vanhentumisajan päättyminen

Vanhentumisaika päättyy sen alkamispäivää järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää edeltävän vuorokauden päättyessä.

LIITE II

Tiedot koskien epäiltyä alaikäisen seksuaalista hyväksikäyttöä,
joka luetaan syyksi tietyille Opus Dein Prelatuurin Suomessa jäsenille

Seuraavat tiedot eivät tarvitse tärkeitä ennen kuin lähetetään tämä ilmianto eteenpäin

1. Nämä tiedot esittää:

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

2. Luuloteltu hyväksikäytön tekijä:

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____
ikä/mies/nainen _____

3. Luuloteltu hyväksikäyttöä kärsinyt:

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____
ikä/mies/nainen _____
ikä luulotellun hyväksikäytön hetkellä _____

4. Vanhempien tai edustajien yhteystiedot, jos hyväksi kärsinyt on vielä alaikäinen

äiti: etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

isä: etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

edustaja: etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

5. Luulotellun hyväksikäytön näkijöiden yhteystiedot

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

etunimi, sukunimi _____

Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

6. Niiden henkilöiden yhteystiedot, jotka saivat toisella tavalla tietoja luulotellusta hyväksikäytöstä

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

etunimi, sukunimi _____
Katuosoite _____ Postikoodi _____
Postitoimipaikka _____ Puhelin (koti/työ) _____

7. Kirjallinen kertomus seuraavista faktoista:

(käytä toinen paperi. Kirjoita koneella, jos on mahdollista. Muuten kirjoita selkeästi, jos on mahdollista, painokirjaisimilla)

- Luulotellun teon tai tekojen luonne (laji syntiä kuudennetta käskyä vastaan)
- Edellä mainittujen tekojen päivämäärä(t) ja kelloaika (-ajat)
- Edellä mainittujen tekojen paikka tai paikat
- Mitkä tahansa muut tiedot, joita katsot tärkeänä (esim., käytettiin väkivaltaa, uhkauksia, annettiinko tai luvattiinko lahjoituksia, oliko loukkauksia, viranvaltuuksien väärinkäyttö ym.

Paikka ja aika, allekirjoitus ja allekirjoituksen selvennys

Jos tämä ilmiänto koostuu muutamasta paperista, allekirjoita (puumerkillä) jokainen paperi ja liitä ne yhteen.